

Гловюк Ірина Василівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: irynavasgloviuk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5685-3702

**РЕЦЕНЗІЯ
НА МОНОГРАФІЮ ОЛЕКСАНДРА ТОРБАСА
«РОЗСУД В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ:
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ»***

Анотація. Монографія О. О. Торбаса присвячена актуальним проблемам розсуду в кримінальному процесі, теоретичним і практичним аспектам його застосування уповноваженими суб'єктами кримінального провадження: судом, прокурором, слідчим, дізнавачем, особливостям застосування розсуду в різних стадіях кримінального провадження.

Рецензована монографія складається з чотирьох розділів, які містять 10 підрозділів. Структурування видання є вдалим, автор від розгляду поняття, ознак і меж розсуду логічно переходить до характеристики реалізації різновидів розсуду: суддівського, прокурора, слідчого, дізнавача.

Монографія О. О. Торбаса «Розсуд в кримінальному процесі України: теоретичне обґрунтування та практика реалізації» є актуальною, являє собою комплексну, завершену і фундаментальну наукову працю, має наукову й практичну цінність. Ця праця істотно збагачує кримінально-процесуальну доктрину щодо суб'єктів кримінального провадження, прийняття кримінально-процесуальних рішень та за іншими напрямками.

Ключові поняття: кримінальне провадження, розсуд, кримінально-процесуальне рішення, суд, прокурор, слідчий, дізнавач.

Hloviuk Iryna,
Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Criminal Law Disciplines,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: irynavasgloviuk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5685-3702

**REVIEW
ON THE MONOGRAPH OF OLEKSANDR TORBAS
“DISCRETION IN THE CRIMINAL PROCESS OF UKRAINE:
THEORETICAL JUSTIFICATION AND PRACTICE OF IMPLEMENTATION”**

Abstract. Current period of development of the legal system of Ukraine is characterized by variability of legislation that regulates, in particular, organization of judicial system and implementation of criminal proceedings. Unfortunately, criminal procedure legislation is no exception, given how many changes and additions have been made to the Criminal Procedure Code of Ukraine since its entry into force in 2020. Undoubtedly, like any other codified legal act, CPC of Ukraine in modern conditions cannot be unchanged, given the dynamics of public relations, the provisions of international law, decisions of ECtHR and number of attempts to solve identified problems of its application. Difficulties of criminal procedural law enforcement are manifested in such an area as the use of discretion of authorities in criminal proceedings, although without it application of legislation is ineffective. At the same time, lawful discretion in criminal proceedings should not

---

* Торбас О. О. Розсуд в кримінальному процесі України: теоретичне обґрунтування та практика реалізації : монографія. Одеса : Юридична література, 2020. 284 с.

turn into its opposite – arbitrariness, which will already violate rights and legitimate interests of individuals and legal entities.

In criminal proceedings, given the imperative method of legal regulation and possibility of various coercive measures, including those related to the restriction of constitutional human rights, this issue is of particular importance, given, *inter alia*, that prosecution's discretion applies within non-adversarial procedure, and the CPC of Ukraine does not always provide for the possibility of appealing such decisions in court.

The peer-reviewed monograph consists of four chapters, which contain 10 sections. Structuring of the monograph is logical; the author analyse problems of discretion from questions of concept, signs and limits of discretion, and then moves to the characteristic of realization of discretion by judge, prosecutor, investigator, detective.

In general, without a doubt, the monograph of Torbas O. O. «Discretion in the criminal process of Ukraine: theoretical justification and practice of implementation» is relevant, complete and fundamental scientific work, has scientific and practical value. Monograph of Torbas O.O. significantly enriches criminal procedure doctrine regarding the subjects of criminal proceedings, criminal procedure decisions and other areas.

Key concepts: criminal process, discretion, criminal procedure decision, judge, prosecutor, investigator, detective.

DOI 10.32518/2617-4162-2020-4-147-150

Сучасний період розвитку правової системи України характеризується мінливістю законодавства, яке регламентує, зокрема, організацію судової системи, здійснення кримінального провадження. На жаль, не є винятком і кримінальне процесуальне законодавство, зважаючи на те, скільки змін та доповнень зазнав Кримінальний процесуальний кодекс України з моменту набуття ним чинності у 2020 році. Безсумнівно, як і будь-який інший кодифікований нормативний акт, КПК України у сучасних умовах не може бути незмінним з огляду на динаміку суспільних відносин, положення міжнародно-правових актів, рішення ЄСПЛ і намагання вирішити ідентифіковані проблеми його застосування, які трапляються на практиці. Складнощі кримінально-процесуального правозастосування, беручи до уваги імперативний метод правового регулювання, виявляються і в такій площині, як застосування розсуду владних учасників кримінального провадження при тому, що без цього у сучасних умовах застосування норм законодавства є малоефективним, і чинні норми КПК України дають змогу застосовувати розсуд. Водночас розсуд, зокрема у кримінальному провадженні, цільовою метою якого є правильне, законне й доцільне та пропорційне правозастосування, не має перетворюватися на свою протилежність – свавілля, яке порушуватиме права і законні інтереси фізичних та юридичних осіб.

У кримінальному провадженні, зважаючи на імперативний метод правового регулювання та можливість застосування різних заходів примусу, зокрема пов'язаних із обмеженням конституційних і конвенційних прав людини, ця проблематика набуває особливого значення, враховуючи й те, що розсуд стороною обвинувачення застосовується і у межах незмагальної

процедури, і КПК України не завжди передбачає можливість оскарження у судовій процедурі відповідних рішень.

Отже, доктринальних досліджень потребує проблематика розсуду в кримінальному процесі, теоретичних і практичних аспектів його застосування уповноваженими суб'єктами кримінального провадження, особливості застосування розсуду в різних стадіях кримінального провадження. Окремі проблемні питання у цій сфері досліджувалися В. О. Гринюком, О. В. Капліною, Г. Р. Крет, Л. М. Лобойком, Т. О. Лоскутовим, І. А. Тітком, О. Г. Яновською та іншими, проте комплексних досліджень із цієї проблематики на основі норм КПК України 2012 року немає. Саме цю прогалину й усуває підготовлене О. О. Торбасом монографічне дослідження.

Рецензована монографія складається з чотирьох розділів, які містять 10 підрозділів. Структурування монографії є вдалим, автор від розгляду питань поняття, ознак і меж розсуду логічно переходить до характеристики реалізації різновидів розсуду: суддівського, прокурора, слідчого, дізнавача.

Так, у Розділі 1 «Поняття, ознаки та межі розсуду в кримінальному процесі» автор розглядає поняття, ознаки та види розсуду в кримінальному процесі; межі та детермінанти розсуду в кримінальному процесі. Автором слушно виділено, що види розсуду можна запропонувати розмежовувати за: суб'єктами, які уповноважені застосовувати розсуд у кримінальному процесі; ступенем свободи при застосуванні розсуду; прогнозованістю розсуду. Ним слушно зауважено, що межі розсуду мають визначати певні рамки, за допомогою яких можна розрізнити власне розсуд від зловживання правом, його нехтування або прямого порушення. До детермінант розсуду логічно

віднесено: принципи (засади); нормативно-правові акти; правозастосовчу практику; особистісні якості правозастосовувача; особистий досвід.

Розділ 2 «Особливості реалізації суддівського розсуду» присвячено розгляду сутності суддівського розсуду; реалізації розсуду слідчими суддями; реалізації розсуду судом при вирішенні кримінальних проваджень та перегляді судових рішень. Автор слушно вказує, що суддівський розсуд може бути динамічним і статичним. Динамічний суддівський розсуд нерозривно пов'язаний із провадженням, в рамках якого відповідний розсуд здійснювався. Відповідно, наявність статичного суддівського розсуду можна констатувати по відношенню до інших проваджень, в яких вказаний розсуд може бути застосований, але який існує незалежно від такої невизначеної кількості проваджень. Цікавим є і розгляд питань розсуду в аспекті застосування застави як запобіжного заходу. Автором досліджено й особливості реалізації суддівського розсуду на стадії підготовчого провадження, в суді першої інстанції та на стадіях перегляду судових рішень.

Розділ 3 «Особливості реалізації розсуду прокурора» присвячено дослідженню ознак розсуду прокурора; розсуду прокурора на досудовому розслідуванні; розсуду прокурора в судових стадіях кримінального провадження. Розглянуто застосування розсуду при реалізації різних повноважень прокурора у кримінальному провадженні.

Розділ 4 «Особливості реалізації розсуду слідчого та дізнавача» присвячено питанням сутності розсуду слідчого та дізнавача та реалізації розсуду слідчим і дізнавачем.

Монографія характеризується логічною структурою, питання розкриваються повно та послідовно на основі належної методологічної бази. Автором використано велику кількість нормативних і наукових джерел; належною є і емпірична база дослідження.

Загалом відзначаючи логічність і послідовність побудови дослідження, наукову новизну, обґрунтованість та аргументованість його результатів, належний науковий рівень, укажемо, що воно, як і будь-яке дослідження монографічного рівня, містить певні положення, які викликають зауваження, зокрема:

1. Складно погодитися із визначенням поняття «розсуд в кримінальному процесі»: «... це повноваження, яке полягає в прийнятті за допомогою інтелектуально-вольового механізму одного обов'язкового для виконання юридично значущого законного рішення з декількох запропонованих кримінальним процесуальним законодавством альтернатив відпо-

відно до обставин конкретного кримінального провадження з урахуванням засад кримінального провадження, професійного досвіду правозастосовувача, судової та слідчої практики, моральних та етичних характеристик суб'єкта правозастосування, задля найкращого забезпечення приватних та публічних інтересів в кримінальному провадженні» (с. 276). Рецензент у цьому виходить із того, що при визначенні розсуду як повноваження дещо втрачається специфіка поняття розсуду, і робиться «прив'язка» до прийняття рішення. На погляд рецензента, який солідаризується із наявними доктринальними підходами*, при визначенні розсуду слід виходити з можливості прийняття одного із альтернативних рішень із урахуванням факторів та мети, сформульованих вище у визначенні розсуду.

2. Автором запропоновано задля недопущення можливого обмеження прав і законних інтересів сторони захисту в КПК України встановити додатковий контроль за зміною обвинувачення в суді та визначити ознаки істотної зміни обвинувачення шляхом доповнення ч. 1 ст. 341 КПК України абзацом наступного змісту: «Якщо внаслідок зміни обвинувачення відбудеться перекваліфікація кримінального правопорушення на правопорушення з іншого розділу Особливої частини закону України про кримінальну відповідальність, ніж первинне кримінальне правопорушення, новий обвинувальний акт також має бути погоджений з судом. У випадку відмови суду в погодженні зміненого обвинувачення прокурор може продовжити підтримувати в суді попереднє обвинувачення або відмовитись від обвинувачення. Ухвала суду про відмову в затвердженні обвинувачення може бути оскаржена в апеляційному порядку». Підтримуючи загалом ідею недопустимості зміни прокурором обвинувачення на таке, яке істотно відрізняється за фактичними обставинами, зазначимо, що автором із незрозумілих причин використано стосовно ролі у цій процедурі суду формулювання «погодження з судом» та «затвердження обвинувачення», що викликає запитання щодо змагальної ролі суду в кримінальному провадженні. Крім того, викликає питання, чому цей механізм пропонується використати не тільки при перекваліфікації кримінального правопорушення на правопорушення з іншого розділу Особливої частини закону України про кримінальну відповідальність, а й у межах одного розділу

* Литвин О. В. Кримінально-процесуальне доказування у стадії судового розгляду : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2016. С. 36–37.

(наприклад, Розділу 2 КК України) та навіть однієї частини статті КК України (приміром, різних пунктів ч. 2 ст. 115 КК України).

3. Викликає зауваження пропозиція автора щодо перевірки заяви або повідомлення про злочин, адже тим самим буде здійснено повернення до моделі порушення кримінальної справи за КПК 1960 року із усіма притаманними їй недоліками.

Водночас наведені зауваження мають характер наукової дискусії та відображають особисте бачення рецензентом проблем кримінально-процесуальної доктрини та практики правозастосування.

Загалом, безсумнівно, монографія О. О. Торбаса «Розсуд в кримінальному процесі України: теоретичне обґрунтування та практика реалізації» є актуальною, являє собою комплексну, завершену і фундаментальну наукову працю, має наукову й практичну цінність. Монографічне дослідження О. О. Торбаса істотно збагачує кримінально-процесуальну доктрину щодо суб'єктів кримінального провадження, прийняття кримінально-процесуальних рішень та за іншими напрямками.

Рецензія: надійшла до редакції 11.12.2020

прийнята до друку 22.12.2020

The review: is received 11.12.2020

is accepted 22.12.2020